

VISOKI PREDSTAVNIK
UNIJE ZA VANJSKE
POSLOVE I
SIGURNOSNU POLITIKU

Bruxelles, 20.6.2023.
JOIN(2023) 20 final

**ZAJEDNIČKA KOMUNIKACIJA EUROPSKOG PARLAMENTA, EUROPSKOG
VIJEĆA I VIJEĆA**

O „EUROPSKOJ STRATEGIJI GOSPODARSKE SIGURNOSTI”

1. Strategija za poboljšanje europske gospodarske sigurnosti

Globalna pandemija, ruski nezakoniti i neizazvani rat u Ukrajini, neprijateljska gospodarska djelovanja, kibernetički napadi i napadi na infrastrukturu, vanjsko uplitanje, dezinformiranje i porast geopolitičkih napetosti u cijelom svijetu razotkrili su rizike i slabosti naših društava, gospodarstava i poduzeća koji samo koju godinu ranije nisu ni postojali.

Posljednjih je godina Europska unija uspješno ostvarivala naše prioritete i uklanjala slabosti, bilo da je riječ o energetske sigurnosti, pripravnosti na pandemije ili općenito otpornosti gospodarstava, lanaca opskrbe i ključnih tehnologija.

Međutim, te su okolnosti otkrile da u nekim slučajevima Europa nije bila dovoljno spremna za nove i nastajuće rizike koji su se sad pojavili u složenijem geopolitičkom kontekstu. Pandemija bolesti COVID-19 ukazala je na rizike koje vrlo koncentrirani lanci opskrbe mogu imati za funkcioniranje europskog gospodarstva. Ruska ratna agresija na Ukrajinu razotkrila je kako preveliko oslanjanje na jednu zemlju, osobito onu čije se vrijednosti, modeli i interesi sustavno razlikuju od naših, smanjuje europske strateške mogućnosti te ugrožava naša gospodarstva i građane. Države članice i poduzeća morali su podnijeti cijenu gospodarske prisile, osobito zabrane europskog izvoza i bojkota europskih robnih marki, s ciljem da ih se prisili na usklađenost i ispunjavanje političkih prioriteta druge zemlje. Svi su ti trendovi izravna opasnost za funkcioniranje naših društava, gospodarstava i svjetske trgovine te imaju izravan učinak na EU-ove strateške interese i sposobnost djelovanja.

S obzirom na rast geopolitičkih napetosti i najveću razinu globalne gospodarske integracije do sada, određeni gospodarski tokovi i aktivnosti mogu biti opasni za našu sigurnost. Ta je sigurnost posebno sada izrazito povezana s našom sposobnošću da postanemo otporniji i smanjimo rizike koji proizlaze iz gospodarskih veza koje smo proteklih desetljeća smatrali bezazlenima. Velike tehnološke promjene pridonose intenzitetu tog natjecanja, što dodatno otežava gospodarske i sigurnosne izazove.

Zbog novih geopolitičkih i tehnoloških okolnosti svoj pristup moramo prilagoditi tako da očuvamo većinu dragocjenih gospodarskih veza Europe sa svijetom i istodobno poduzimamo učinkovite mjere za uklanjanje novih ograničenih, ali opasnih, rizika s kojima se suočavamo.

EU nije jedini koji to radi: zemlje iz cijelog svijeta počele su se baviti izazovima za svoju gospodarsku sigurnost. Neka su napredna gospodarstva već donijela posebne strategije, koje sad i provode. Mjere poduzimaju i gospodarstva u razvoju tako što diversificiraju gospodarske veze kako bi smanjila štetne ovisnosti i povećala lokalnu proizvodnju. Taj je trend odraz njihove spoznaje da svoje blagostanje, suverenost i sigurnost u današnje doba možemo osigurati samo ako tradicionalne pristupe nacionalnoj sigurnosti nadopunimo novim mjerama za zaštitu gospodarske sigurnosti. Suradnjom sa svojim saveznicima, partnerima i poslovnim sektorom na osmišljavanju i provedbi vizije gospodarske sigurnosti naš učinak će biti veći.

Iako je Europska unija posljednjih godina učinila mnogo kako bi svladala posebne izazove, sad joj je potreban sveobuhvatan strateški pristup gospodarskoj sigurnosti kako bi smanjila rizike i promovirala svoje tehnološke prednosti u kritičnim sektorima. Cilj je pružiti okvir za pouzdanu procjenu i upravljanje rizicima za gospodarsku sigurnost na razini EU-a te na nacionalnoj i poslovnoj razini uz očuvanje i povećanje gospodarske dinamičnosti. To je još važnije s obzirom na vrijeme u kojem rizici brzo nastaju i isprepliću se s pitanjima nacionalne sigurnosti. Dobar primjer toga je brzina kojom nastaju kritične nove tehnologije i brišu granice između civilnog i vojnog sektora.

Polazište je za tu strategiju jasan uvid u rizike i svijest o inherentnoj suprotnosti između potrebe za jačanjem gospodarske sigurnosti i zadržavanjem prednosti koje Europska unija ima od otvorenog gospodarstva.

EU je jedno od najprivlačnijih odredišta za svjetska poduzeća i ulaganja. **Naša gospodarstva prosperiraju zahvaljujući otvorenoj trgovini i ulaganjima utemeljenima na pravilima, sigurnoj prekograničnoj povezanosti i suradnji u području istraživanja i inovacija.** To će i dalje biti ključni pokretači europske konkurentnosti i otpornosti dok ubrzavamo usporednu zelenu i digitalnu tranziciju. Moramo se osloniti na trgovinu i jedinstveno tržište kako bismo potaknuli tržišno natjecanje i dobili pristup sirovinama, tehnologijama i drugim resursima koji su nam neophodni za jačanje konkurentnosti i otpornosti te za održavanje sadašnjeg i budućeg zapošljavanja i rasta. Isto tako, želimo da naši partneri iz cijelog svijeta i dalje imaju korist od pristupa europskim tržištima, kapitalu i tehnologijama za svoj prelazak na čisto i otporno gospodarstvo.

Najbitnije je postići odgovarajuću ravnotežu, kojom se može zajamčiti međusobno jačanje naših gospodarskih i sigurnosnih interesa. Postizanje tog cilja ovisit će o sljedeća tri prioriteta: **1. promicanje vlastite konkurentnosti 2. zaštita od rizika za gospodarsku sigurnost i 3. partnerstva s najvećim mogućim brojem zemalja koje dijele našu zabrinutost ili interese u području gospodarske sigurnosti.**

Prioriteti EU-ove strategije gospodarske sigurnosti

- **Promicanje** vlastite konkurentnosti povećanjem otpornosti našeg gospodarstva i lanaca opskrbe, jačanjem inovacije i industrijskih kapaciteta, uz istodobno očuvanje socijalnog tržišnog gospodarstva. Može se postići produblivanjem jedinstvenog tržišta, ulaganjem u gospodarstvo budućnosti u okviru pouzdanih makroekonomskih i kohezijskih politika, instrumentom NextGenerationEU, ulaganjem u ljudski kapital, među ostalim usavršavanjem europske radne snage. Za to će biti potrebna diversifikacija izvora opskrbe i izvoznih tržišta, odnosno jačanje istraživačke i industrijske baze u strateškim područjima, kao što su napredni poluvodiči, kvantno računalstvo, biotehnologija, industrija s nultom neto stopom emisija, čista energija ili kritične sirovine.

- **Zaštita** od zajednički utvrđenih rizika za gospodarsku sigurnost, i to boljom primjenom postojećih instrumenata, kao što su trgovinska zaštita, strane subvencije, sigurnost 5G/6G mreže, provjera izravnih stranih ulaganja i kontrole izvoza, te novih instrumenata za suzbijanje gospodarske prisile. Istodobno trebamo procijeniti učinkovitost EU-ova paketa instrumenata i prema potrebi ga proširiti kako bismo uklonili neke od novih rizika kojima smo izloženi, npr. u odnosu na izvoz ili strana ulaganja u ograničeni skup ključnih razvojnih tehnologija za vojne primjene (npr. u područjima kvantne znanosti, naprednih poluvodiča, umjetne inteligencije).
- **Partnerstva** sa zemljama koje dijele našu zabrinutost u području gospodarske sigurnosti, kao i onima koje imaju zajedničke interese i spremne su surađivati s nama radi postizanja tranzicije na otpornije i sigurnije gospodarstvo. U praksi to podrazumijeva suradnju s najvećim mogućim krugom partnera na jačanju gospodarske sigurnosti, poticanju otpornih i održivih lanaca vrijednosti te jačanju međunarodnog gospodarskog poretka utemeljenog na pravilima i multilateralnih institucija. To znači i partnerstvo sa zemljama koje na sličan rade na smanjivanju rizika, promicanje i sklapanje sporazuma o slobodnoj trgovini te ulaganje u održivi razvoj i sigurne veze u cijelom svijetu putem inicijative Global Gateway.

Temeljna načela za sve mjere gospodarske sigurnosti koje proizlaze iz ove strategije bit će: **proporcionalnost** kako bismo osigurali da su naši instrumenti u skladu s razinom rizika i ograničili sve negativne neželjene učinke prelijevanja na europsko i globalno gospodarstvo te **preciznost** kako bismo točno definirali koja su dobra, sektori ili temeljne industrije pogođeni i osigurali da su mjere primjerene samim rizicima.

Ta se strategija nadovezuje na već započeti rad na europskoj razini, uz kritičko preispitivanje otpornosti i slabosti Unije kako bi europsko gospodarstvo i industrija postali konkurentniji i otporniji, a otvorena strateška autonomija ojačala. Obuhvaća područja od većih ulaganja u zelenu i digitalnu tranziciju putem instrumenta NextGenerationEU i privlačenja privatnih ulaganja do stupova EU-ove industrijske politike, kao što su akti o čipovima, kritičnim sirovinama i industriji s nultom neto stopom emisija. To je potvrđeno u Izjavi iz Versaillesa, u kojoj su se čelnici složili da je potrebno ojačati europsku otpornost i suverenost u područjima kao što su energetika, zdravstvo i lijekovi, sigurnost opskrbe hranom i obrambene sposobnosti. Ta je strategija odgovor i na zabrinutost građana izraženu u okviru Konferencije o budućnosti Europe.

Za provedbu te strategije bit će potrebno zajedničko djelovanje u svim unutarnjim i vanjskim politikama, kao i angažman dionika koji nisu tvorcii politika na europskoj i nacionalnoj razini. Privatni sektor bit će ključan partner i već je znatno napredovao u radu na smanjenju rizika. Globalni upravitelji imovinom stubokom su promijenili raspodjelu kapitala kao odgovor na sve veće i složenije rizike u globalnom gospodarstvu. Izgradnja otpornih i diversificiranih lanaca opskrbe koji povećavaju gospodarsku sigurnost bit će temelj dugoročne poslovne strategije koja štiti ne samo interese dioničara, već i opći interes. Za utvrđivanje glavnih rizika i osmišljavanje

odgovora politika trebalo bi iskoristiti znanje europskih poduzeća koja već rade na ublažavanju mnogih od tih prijetnji.

Ovom se komunikacijom postavljaju temelji za raspravu o gospodarskoj sigurnosti s državama članicama i Europskim parlamentom radi stvaranja zajedničkog okvira za smanjenje rizika i zaštitu gospodarske sigurnosti Unije. Ova će komunikacija pomoći u definiranju strategije koja bi trebala usmjeravati zajedničku procjenu rizika, primjenu postojećih instrumenata i utvrđivanje mogućih nedostataka u skupu mjera za gospodarsku sigurnost EU-a, za što ćemo osmisлити zajednički odgovor.

2. Utvrđivanje rizika za europsku gospodarsku sigurnost

Cilj je ove strategije zaštititi gospodarsku sigurnost EU-a i ojačati otpornost našeg gospodarstva te istodobno raditi na tome da zadržimo i povećamo svoju tehnološku prednost. To podrazumijeva ulaganje u konkurentnost EU-a, diversifikaciju lanaca opskrbe i odgovore na prakse kao što je gospodarska prisila. Cilj je spriječiti neovlašteno otkrivanje osjetljivih tehnologija u nastajanju, kao i druge robe s dvojnomo namjenom, spornim odredištima koja provode strategije civilno-vojne fuzije.

Za postizanje tih ciljeva potreban nam je jasan uvid u rizike i kako se mijenjaju s vremenom. **Zbog toga će Komisija i države članice produbiti svoju analizu kritičnih lanaca opskrbe, testirati njihovu otpornost na stres i utvrditi razinu rizika.**

Komisija i Visoki predstavnik utvrdili su sljedeći popis široko definiranih kategorija rizika za gospodarsku sigurnost: 1. otpornost lanaca opskrbe 2. fizička i kibernetička sigurnost kritične infrastrukture 3. tehnološka sigurnost i neovlašteno otkrivanje tehnologija i 4. upotreba gospodarskih ovisnosti kao oružja ili gospodarska prisila. Ti se rizici mogu pojaviti duž cijelog vrijednosnog lanca, od stvaranja znanja i temeljnih istraživanja do komercijalizacije i proizvodnje velikih razmjera.

Vrste rizika kojima su izložena europska gospodarstva

Rizici za otpornost lanaca opskrbe, uključujući energetska sigurnost – *rizici od porasta cijena, nedostupnosti ili nestašice kritičnih proizvoda ili ulaznih materijala u EU-u, osobito onih povezanih sa zelenom tranzicijom, koji su potrebni za stabilnu i diversificiranu opskrbu energijom i za lijekove.*

Rizici za fizičku i kibernetičku sigurnost kritične infrastrukture – *rizik od poremećaja u ili sabotaze kritične infrastrukture, kao što su cjevovodi, podmorski kabeli, proizvodnja električne energije, prijevoz, elektroničke komunikacijske mreže, koji ugrožavaju sigurno i pouzdano pružanje robe i usluga ili sigurnost podataka u EU-u.*

Rizici povezani s tehnološkom sigurnošću i neovlaštenim otkrivanjem tehnologija – rizik za tehnološki napredak EU-a, tehnološku konkurentnost i pristup vrhunskoj tehnologiji, među ostalim zbog zlonamjernih praksi u digitalnom području kao što su špijunaža ili neovlašteno otkrivanje znanja. U nekim slučajevima postoje rizici od neovlaštenog otkrivanja tehnologija za jačanje vojnih/obavještajnih sposobnosti aktera koji bi ih mogli upotrijebiti za ugrožavanje mira i sigurnosti, posebno kad je riječ o tehnologijama s dvojnog namjenom iz područja kao što su kvantna znanost, napredni poluvodiči ili umjetna inteligencija, koji stoga zahtijevaju posebne mjere za smanjenje rizika.

Rizik od upotrebe gospodarskih ovisnosti kao oružja ili gospodarske prisile – rizik da treća zemlja poduzima ciljane mjere protiv EU-a, njegovih država članica i poduzeća koje utječu na trgovinu ili ulaganja kako bi se postigla promjena politike, koja potpada u legitimnu sferu donošenja politika.

Usto, važno je napomenuti da određeni navedeni rizici u određenim okolnostima mogu ugroziti i **nacionalnu sigurnost**. To bi posebno mogao biti slučaj s neovlaštenim otkrivanjem tehnologije s dvojnog namjenom, izravnim stranim ulaganjima koja ugrožavaju sigurnost i javni poredak; izvozom robe s dvojnog namjenom ili izlaznim ulaganjima u uski skup naprednih tehnologija kojima bi se mogli poboljšati vojni i obavještajni kapaciteti aktera koji bi te sposobnosti mogli iskoristiti za ugrožavanje međunarodnog mira i sigurnosti i sigurnom obradom osjetljivih informacija.

Na temelju toga **Komisija predlaže da se, uz pomoć država članica i na temelju informacija privatnih dionika, utvrde i procijene rizici za gospodarsku sigurnost EU-a** koji ugrožavaju njegove ključne interese prema jasno definiranim parametrima, uzimajući u obzir promjenjivu geopolitičku situaciju i, prema potrebi, stajališta dionika. To bi trebao biti dinamičan i kontinuiran proces.

U tu svrhu Komisija predlaže sljedeće postupke koje će provoditi s državama članicama i, prema potrebi, u koordinaciji s Visokim predstavnikom:

- Komisija će procijeniti rizike za otpornost lanaca opskrbe temeljitijom analizom strateških ovisnosti EU-a, s posebnim naglaskom na ovisnostima za koje je vjerojatnije da će se primjenjivati kao oružje u geopolitičke svrhe.
- Nastavlja se procjena rizika za fizičku i kibernetičku sigurnost kritične infrastrukture u skladu s Preporukom Vijeća od 8. prosinca 2022.
- Rizici povezani s tehnološkom sigurnošću i neovlaštenim otkrivanjem tehnologija procijenit će se na temelju popisa strateških tehnologija kritičnih za gospodarsku sigurnost. Kad je riječ o najosjetljivijim rizicima, Komisija će predložiti popis tehnologija s dvojnog

namjenom za procjenu rizika koji bi Vijeće moglo donijeti do rujna 2023. Popis će se temeljiti na strogo definiranim kriterijima usmjerenima na budućnost, kao što su razvojna i transformativna priroda tehnologije, rizik od civilno-vojne fuzije i rizik od njihove zlouporabe za kršenje ljudskih prava. Prioritetne tehnologije trebalo bi procijeniti u suradnji s državama članicama do kraja 2023. u cilju utvrđivanja relevantnih mjera zaštite i promicanja.

- Procijenit će se rizici od upotrebe gospodarskih ovisnosti kao oružja ili gospodarske prisile, među ostalim u kontekstu nedavno dogovorenog instrumenta EU-a za borbu protiv prisile.

Kako bi se održao usklađeni, ciljani i ažurirani pristup gospodarskoj sigurnosti, Vijeće bi trebalo svakih šest mjeseci preispitati, na temelju informacija Komisije i, prema potrebi, Visokog predstavnika, sveukupni napredak procjene rizika u ta četiri područja i o tome svake godine izvješćivati Europsko vijeće.

Nadalje, Visoki predstavnik i države članice poboljšat će **Službu za jedinstvenu obavještajnu analizu (SIAC)** u cilju povećanja njezine sposobnosti otkrivanja prijetnji gospodarskoj sigurnosti EU-a.

3. Provedba strategije gospodarske sigurnosti

EU-ova strategija gospodarske sigurnosti temelji se na:

- 1) **promicanju** EU-ove konkurentnosti i rasta, jačanju jedinstvenog tržišta, podupiranju snažnog i otpornog gospodarstva te poticanju istraživačke, tehnološke i industrijske baze EU-a
- 2) **zaštiti** gospodarske sigurnosti nizom politika i instrumenata te ciljanim novim instrumentima ako budu potrebni
- 3) **partnerstvu** i daljnjem jačanju suradnje sa zemljama iz cijelog svijeta.

3.1. Promicanje EU-ove gospodarske baze, konkurentnosti i rasta

Jedinstveno tržište najbolji je resurs EU-a za prosperitetno, inovativno i otporno gospodarstvo. Zbog prekogranične suradnje unutar EU-a često se povezuje s ekonomijom razmjera i ravnopravnim uvjetima. Istodobno, putem svoje **trgovinske politike, ulaganja u okviru inicijative Global Gateway i drugih politika** EU koristi snagu jedinstvenog tržišta kako bi osigurao da su globalni lanci otvoreni i postavio standarde, što dalje pridonosi jačanju EU-ove konkurentnosti i sigurnosti opskrbe. Provedba instrumenta **NextGenerationEU** i **kohezijskih fondova** pokreće velike reforme i ulaganja u brojnim sektorima, uključujući kritičnu infrastrukturu, a već pridonosi gospodarskom rastu, konkurentnosti i otpornosti EU-a.

Komisija je ovih godina donijela nekoliko konkretnih prijedloga za povećanje otpornosti i jačanje lanaca opskrbe. U industrijskoj strategiji EU-a utvrđeno je nekoliko mjera za povećanje otpornosti jedinstvenog tržišta, kao što su industrijski savezi za ubrzanje aktivnosti u

području čiste tehnologije, sirovina, procesora i poluvodiča, podataka, računalstva na rubu mreže i u oblaku; važni projekti od zajedničkog europskog interesa za udruživanje resursa za revolucionarne inovacije; promicanje kružnog gospodarstva; poboljšanje zelenih i digitalnih vještina i nova strategija za osiguravanje vodeće uloge EU-a u postavljanju globalnih standarda. Isto tako, energetska tranzicija, koja je u skladu s ciljevima europskog zelenog plana i plana RepowerEU, ključna je za jačanje sigurnosti opskrbe energijom u EU-u. U tom je području već postignut znatan napredak, ali će predstojeće izvješće o stanju energetske unije pokazati što je još potrebno poduzeti.

Prijedlog **akta o kritičnim sirovinama** usmjeren je na olakšavanje vađenja, preradu i recikliranje kritičnih sirovina u EU-u radi smanjenja ovisnosti i povećanja pripravnosti. **Europski akt o čipovima** omogućit će sigurnu opskrbu poluvodičima, a predloženi **akt o industriji s nultom neto stopom emisija** pridonijet će povećanju proizvodnje tehnologije s nultom neto stopom emisija u EU-u. Inicijative uključuju učinkovite mehanizme upravljanja koji omogućuju pravodobnu suradnju i razmjenu informacija između Komisije, Vijeća i država članica.

Te inicijative imaju izravan učinak i na daljnje osiguravanje lanaca opskrbe i pristupa resursima (koje je sve zahtjevnije zbog strateških konkurenata, kako je istaknuto u Strateškom kompasu za sigurnost i obranu), što je ključno za inovativnu, konkurentnu i otpornu **europsku obrambenu tehnološku i industrijsku bazu**. Njihovo pravodobno donošenje stoga je od ključne važnosti za gospodarsku sigurnost Europe.

Instrument za izvanredne okolnosti na jedinstvenom tržištu usmjeren je na osiguravanje dostupnosti i slobodnog kretanja kritičnih proizvoda u slučaju novih kriznih situacija. Taj će instrument u budućnosti omogućiti praćenje strateških proizvoda i usluga, osobito poremećaja u lancima opskrbe i povezanih nestašica, te brzi i zajednički odgovor kad bude potreban.

Dodatna ulaganja prijeko su potrebna i kako bi se osiguralo vodstvo i konkurentnost EU-a u području istraživanja i razvoja strateških tehnologija u nastajanju. Kako bi privukla privatna ulaganja, Komisija nastavlja razvijati **uniju tržišta kapitala**. Komisija predlaže i novu uredbu o uspostavi **Platforme za strateške tehnologije za Europu („STEP”)**. Ta će platforma podupirati razvoj, proizvodnju ili jačanje odgovarajućih lanaca vrijednosti u Uniji u području „dubokih” (engl. *deep tech*) i digitalnih tehnologija, čistih tehnologija i biotehnologije kako bi se ispunili ciljevi zelene i digitalne tranzicije. To će Uniji omogućiti da smanji ili spriječi strateške ovisnosti.

Komisija će do kraja 2023. pripremiti i izvješće o mogućnostima za osiguravanje odgovarajuće strateški usmjerene potpore razvoju tehnologije s dvojnog namjenom, nakon preispitivanja područja primjene postojećih instrumenata.

3.2. Zaštita od rizika za gospodarsku sigurnost

EU je već uveo posebne instrumente i mjere za smanjenje rizika i zaštitu od rizika kako bi se zaštitio od rizika za gospodarsku sigurnost. Budući da se ti rizici stalno mijenjaju, potrebno je

procijeniti djelotvornost tih instrumenata i razmotriti potrebu za njihovim ažuriranjem ili uvođenjem novih instrumenata.

Rješavanje pitanja upotrebe gospodarskih ovisnosti kao oružja ili gospodarske prisile

Strateške ovisnosti koje mogu ugroziti gospodarsku sigurnost mogu se pogoršati zbog netržišnih politika i praksi trećih zemalja koje narušavaju ravnopravnost tržišnog natjecanja. Komisija će strogom primjenom instrumenata trgovinske zaštite reagirati na takve nepoštene politike i prakse te je spremna upotrijebiti Uredbu o stranim subvencijama kako bi osigurala jednake uvjete na jedinstvenom tržištu.

S obzirom na to da su EU i njegove države članice posljednjih godina meta namjernih gospodarskih pritisaka, EU je donio **instrument EU-a za borbu protiv prisile**. Cilj je tog instrumenta prije svega odvratiti zemlje od ograničavanja ili prijetnji ograničavanjem trgovine ili ulaganja kako bi navele EU da promijeni svoju legitimnu politiku, ali kao krajnja mjera predviđena je i mogućnost poduzimanja protumjera EU-a. EU će osim toga u suradnji s partnerskim zemljama pratiti slučajeve prisile te procijeniti i utvrditi mogućnosti koordiniranog odgovora.

Ulazna ulaganja koja utječu na sigurnost i javni poredak

Uredbom o provjeri izravnih stranih ulaganja uspostavljen je mehanizam suradnje s pomoću kojeg države članice i Komisija mogu razmjenjivati informacije ili izraziti zabrinutost u vezi sa sigurnosnim pitanjima te pronaći rješenja za konkretna izravna strana ulaganja radi zaštite sigurnosti i javnog poretka. Od listopada 2020. Komisija i države članice provjerile su više od 1 000 transakcija izravnih stranih ulaganja. Komisija osim toga trenutačno provodi evaluaciju postojećeg okvira te će predložiti njegovu reviziju do kraja 2023. Države članice koje još nisu uvele nacionalne mehanizme za provjeru izravnih stranih ulaganja trebale bi to učiniti bez odgode.

Tehnološka sigurnost i neovlašteno otkrivanje tehnologija

Mogućnost razvijanja novih tehnologija u EU-u i praćenje tehnološkog razvoja ključni su za gospodarsku sigurnost EU-a jer se tako smanjuje strateška ovisnost i može ostvariti odnosno zaštititi određena tehnološka prednost.

Otvorenost i međunarodna suradnja okosnica su europskih istraživanja i inovacija. Kako bi se spriječilo neovlašteno otkrivanje tehnologija financiranih sredstvima EU-a, Komisija u opravdanim slučajevima može, na primjer, isključiti određene subjekte iz trećih zemalja ili subjekte iz EU-a koji su pod kontrolom određenih trećih zemalja iz sudjelovanja u projektima istraživanja i inovacija i uvođenja digitalnih kapaciteta radi zaštite strateške imovine, interesa, autonomije ili sigurnosti Unije. Ona isto tako može procijeniti učinak prijenosa rezultata programa Obzor Europa (uključujući intelektualno vlasništvo) dobivenih istraživanjem koje financira EU u nepridružene treće zemlje i usprotiviti se takvom prijenosu.

Komisija je razvila i **paket instrumenata za suzbijanje vanjskog uplitanja u istraživanje i inovacije**, koji pomaže u podizanju svijesti i izgradnji otpornosti u sektoru istraživanja i inovacija u Europi na nacionalnoj i sektorskoj razini kako bi se povećala sigurnost istraživanja općenito.

Za tehnologije koje se smatraju kritičnima za gospodarsku sigurnost (utvrđene u odjeljku 2.) Komisija će nakon procjene predložiti mjere za poboljšanje sigurnosti istraživanja kako bi se osigurala sustavna i striktna provedba prethodno navedenih instrumenata te utvrdili i uklonili preostali nedostaci. Pritom će se očuvati otvorenost našeg sustava, koja je temelj naših inovativnih gospodarstava.

Normizacija je bitna komponenta „meke sile” koja utječe na tehnološka kretanja te kao takva ima neizravan utjecaj na gospodarsku sigurnost EU-a (među ostalim ograničavanjem mogućnosti zloupotrebe tehnologija koja bi mogla ugroziti njegovu gospodarsku sigurnost). Kako je utvrđeno u **normizacijskoj strategiji EU-a**, EU treba imati mogućnost oblikovati međunarodne norme u skladu sa svojim vrijednostima i interesima te sa svojom pravnom stečevinom. U kontekstu budućih akata o umjetnoj inteligenciji, podacima ili kibernetičkoj otpornosti, EU će raditi na europskim normama te na kongruentnim međunarodnim normama s partnerima. Osim toga, djelotvorna provedba prava intelektualnog vlasništva, posebno patenata, također će pomoći u sprečavanju neovlaštenog otkrivanja tehnologija.

U okviru svoje strategije za kibersigurnost iz 2020. EU provodi mjere za suzbijanje zlonamjernih praksi u digitalnoj sferi kako bi se zaštitio od nezakonitog utjecaja, industrijske špijunaže i neovlaštenog otkrivanja znanja. Predloženim **aktom o kibernetičkoj otpornosti** poboljšat će se kibernetička sigurnost hardvera i softvera koji se prodaju u Uniji za javni i privatni sektor. EU će nastaviti raditi na rješavanju pitanja krađe intelektualnog vlasništva omogućene kibernetičkim tehnologijama, među ostalim korištenjem **paketa instrumenata EU-a za obranu od hibridnih prijetnji i za kibernetičku diplomaciju**, kako bi odgovorio na takve zlonamjerne aktivnosti.

Zaštita gospodarske sigurnosti zaštitom infrastrukture

EU je donio **Direktivu o otpornosti kritičnih subjekata i revidiranu Direktivu o sigurnosti mrežnih i informacijskih sustava (Direktiva NIS 2)**. One čine sveobuhvatan ažurirani pravni okvir za jačanje fizičke i digitalne otpornosti kritične infrastrukture (uključujući energetiku, promet, zdravstvo, digitalnu infrastrukturu, vodu i hranu). U skladu s Preporukom Vijeća iz prosinca 2022. već se provode ciljane mjere radi osiguravanja zajedničkog odgovora EU-a na incidente.

Kako bi se povećala sigurnost i otpornost 5G mreža, u **paketu instrumenata za 5G** utvrđen je skup mjera koje trebaju primjenjivati sve države članice, uključujući mjere za ograničavanje ili isključivanje visokorizičnih dobavljača. Komisija je 15. lipnja 2023. pozvala države članice koje još nisu počele u potpunosti primjenjivati te mjere na visokorizične dobavljače da to učine bez odgode.

Predloženi **akt o kibernetičkoj otpornosti** imat će važnu ulogu i u osiguravanju lanca opskrbe za kritičnu infrastrukturu EU-a. U tijeku je izrada posebnih procjena i scenarija kibernetičkih rizika za elektroničku komunikacijsku infrastrukturu i energetski sektor, koji će poslužiti kao smjernice za djelovanje u okviru predloženog **akta o kibernetičkoj solidarnosti**, posebno koordinirano testiranje kritičnih subjekata.

Bolja koordinacija EU-a u kontroli izvoza robe s dvojnou namjenom

Neke strateške tehnologije imaju dvojnou namjenu i potrebno im je posvetiti posebnu pozornost. U skladu s odjeljkom 2. EU će utvrditi popis tehnologija kritičnih za gospodarsku sigurnost i skupno procijeniti njihove rizike. Iako roba s dvojnou namjenom podliježe multilateralnom okviru i okviru EU-a, odluke o primjeni i provođenju kontrola izvoza te robe uglavnom su u nadležnosti država članica.

Postojeći sustav kontrole izvoza robe s dvojnou namjenom – uz primjenu standarda multilateralnih režima kontrole izvoza – posljednjih je desetljeća pridonosio ciljevima sigurnosne politike Unije te istodobno poticao otvorenost i povoljno ozračje za istraživanje i inovacije te neširenje oružja u cjelini. EU će pojačati svoju potporu radu multilateralnih režima, iako je njegova učinkovitost otežana činjenicom da je član samo jednog od postojećih multilateralnih režima kontrole, a u jednom je promatrač.

Međutim, s obzirom na nove izazove povezane s povećanim vojnim potencijalom nekih strateških tehnologija, ruskom nezakonitom vojnom agresijom na Ukrajinu, povećanim geopolitičkim napetostima i rizicima za nacionalnu sigurnost, neke su države članice EU-a i treće zemlje pojačale nacionalne kontrole radi ograničenja izvoza kritičnih tehnologija, odstupajući pritom od postupaka uspostavljenih u multilateralnim režimima kontrole izvoza, a u nekim slučajevima prilagodbom tih postupaka, na primjer za proizvodnu opremu za napredne poluvodičke čipove ili opremu povezanu s kvantnim računalstvom. Nedavni događaji ukazali su na potrebu za većom fleksibilnošću režima kako bi mogao reagirati na ubrzane promjene okolnosti.

Uredba EU-a o kontroli izvoza robe s dvojnou namjenom revidirana je 2021. kako bi se prilagodila rizicima dinamičnog sigurnosnog, tehnološkog i trgovinskog okruženja, posebno kad je riječ o izvozu osjetljivih tehnologija u nastajanju. U skladu s odredbama te uredbe država članica mogla bi uvesti kontrole izvoza na temelju propisa druge države članice, što znači da bi, uz potporu Komisije, kontrole izvoza čija je provedba u nacionalnoj nadležnosti imale koordinirani i prekogranični učinak među državama članicama EU-a. Te se odredbe trenutačno testiraju.

Potreba za bržim i koordiniranim djelovanjem na razini EU-a u području kontrola izvoza postala je goruće pitanje jer bi nekoordiniranim širenjem nacionalnih kontrola država članica nastale rupe u zakonu te bi se ugrozila učinkovitost kontrola izvoza i cjelovitost jedinstvenog tržišta. Moguće razlike među državama članicama mogle bi oslabiti gospodarsku sigurnost EU-a u cjelini jer će se s vremenom razvijati nove tehnologije koje su ključne za nacionalnu sigurnost i podliježu nacionalnim kontrolama. Da bi se to spriječilo, trebalo bi u potpunosti provoditi

postojeću Uredbu. Istodobno bi trebalo početi razmišljati o nadogradnji postojećeg okvira kako bi se uspostavio koordiniraniji europski pristup koji nadilazi postojeću obvezu osiguravanja transparentnosti među državama članicama.

Komisija će stoga **najkasnije do kraja ove godine podnijeti prijedlog za poboljšanje djelotvornosti i učinkovitosti postojećeg okvira**. Trebalo bi ga učiniti svrsishodnim u promjenjivom tehnološkom i sigurnosnom okruženju te ojačati kapacitet EU-a da u potpunosti ispuni svoju ulogu globalnog aktera u kontekstu pritisaka kojima su izloženi multilateralni režimi kontrole, uz potpuno poštovanje nadležnosti EU-a i država članica.

Izlazna ulaganja

EU i države članice imaju zajednički interes **spriječiti da se kapital, stručnost i znanje naših poduzeća iskorištava za razvoj uskog skupa tehnoloških dostignuća koja se smatraju ključnima za jačanje vojnih i obavještajnih sposobnosti aktera koji ih mogu upotrijebiti za podrivanje međunarodnog mira i sigurnosti**.

Kontrole strateške trgovine i ulaganja zahtijevaju holistički pristup da bismo mogli zaštititi naše ključne sigurnosne interese. Pritom se nameće pitanje treba li osim izvezene robe kontrolama podvrgnuti i određena izlazna ulaganja kako bi se suzbio rizik od neovlaštenog otkrivanja tehnologije, znanja i iskustva u okviru tog ulaganja.

Nadalje, potrebna je pojačana suradnja da bi se spriječilo neovlašteno otkrivanje osjetljivih tehnologija u nastajanju, kao i druge robe s dvojnomo namjenom, na sporna odredišta koja provode strategije civilno-vojne fuzije, ali i da bi se izbjeglo da netko drugi ne preuzme ulogu koja je ostala nepopunjena zbog kontrole izvoza i ulaganja.

Komisija će u suradnji s državama članicama ispitati koji sigurnosni rizici mogu proizaći iz **izlaznih ulaganja**. U tu će svrhu osnovati **novu skupinu stručnjaka iz država članica** koja će joj pritom pomagati u okviru novog strukturiranog i povjerljivog mehanizma suradnje. Uzimajući u obzir informacije dobivene od te stručne skupine, Komisija će prema potrebi provoditi aktivnosti informiranja i savjetovanja s poduzećima i drugim dionicima te partnerskim zemljama.

Na temelju toga, Komisija će razmotriti moguće mjere za uklanjanje sigurnosnih rizika povezanih s izlaznim ulaganjima kako bi do kraja godine predložila odgovarajuću inicijativu. .

Ukupno gledano, potrebno nam je jedinstvo na razini EU-a za odvažniju i bržu primjenu postojećih instrumenata EU-a kad je to potrebno te odlučniji pristup provedbi. EU i njegove države članice trebali bi se pobrinuti da se oni u cijelosti iskoriste za jačanje gospodarske otpornosti i zaštitu ključnih sigurnosnih interesa, imajući na umu i učinke izvan EU-a. Osim toga, poduzeća u EU-u trebalo bi poticati da u svoje postupke dubinske analize i upravljanja rizicima uključe rizike za gospodarsku sigurnost. Nadalje, u ovoj je Komunikaciji utvrđeno da u nekim

područjima postoji **potreba za jačanjem ili razvojem novih instrumenata koji mogu odgovoriti na rizike današnjeg vremena.**

3.3. Partnerstva u području gospodarske sigurnosti

EU ne može sam ostvariti gospodarsku sigurnost niti njegov odgovor politike može biti unilateralan. Globalno gospodarstvo ostat će integrirano i povezano, a učinkovito djelovanje EU-a ovisi o suradnji i koordinaciji s drugima. Transparentnost i suradnja bit će ključne kako politike gospodarske sigurnosti ne bi imale neželjene posljedice za treće zemlje, posebno one najranjivije. Za smanjenje rizika u lancima opskrbe i ublažavanje poremećaja potrebna je diversifikacija opskrbe i pristup raznolikim uvoznim i izvoznim tržištima. Osim toga, slabosti EU-a povezane s kritičnim ovisnostima u strateškim sektorima vrlo su slične slabostima mnogih drugih globalnih aktera, uključujući njegove najbliže partnere, a sve su zemlje potencijalno osjetljive na različite oblike gospodarske prisile.

To je snažan argument za suradnju s najširim mogućim krugom partnera, uključujući dugogodišnje partnere sličnih stavova, kao što su članovi skupine G7, ali i s drugima s kojima dijelimo zajedničke interese i koji su voljni surađivati s nama.

Ta će suradnja biti fleksibilna i razlikovat će se prema obliku, opsegu i vrsti sudionika u funkciji zajedničkih interesa i zajedničkih ovisnosti te ovisno o području politike i utvrđenim rizicima.

Bilateralna i plurilateralna suradnja

EU snažno proširuje instrumente bilateralne i plurilateralne suradnje kako bi postao agilniji kad je to potrebno za veću gospodarsku sigurnost. To je temeljni element odgovora politike Unije – sigurnost koja se postiže diversifikacijom partnera. Već postoji intenzivna suradnja s raznim partnerima u području gospodarske sigurnosti, uključujući **SAD i Indiju** u okviru pripadajućih **vijeća za trgovinu i tehnologiju (TTC)**. Pitanja gospodarske sigurnosti bit će zasebno tematsko područje u okviru gospodarskog dijaloga na visokoj razini između EU-a i Japana.

Skupina **G7** važna je platforma za suradnju u području gospodarske sigurnosti. U izjavi sa sastanka na vrhu u Hirošimi iz svibnja 2023. o gospodarskoj otpornosti i gospodarskoj sigurnosti potvrđuje se predanost čelnika skupine G7 međusobnoj suradnji i suradnji s partnerima izvan skupine G7 na jačanju globalne gospodarske otpornosti i gospodarske sigurnosti izgradnjom otpornih lanaca opskrbe i kritične infrastrukture, reagiranjem na štetne prakse, kao što su netržišne politike i gospodarska prisila, te sprečavanjem neovlaštenog otkrivanja kritičnih tehnologija i tehnologija u nastajanju.

Dok god imamo na raspolaganju **široku paletu geoekonomske instrumenata** – od sporazuma o slobodnoj trgovini do digitalnih partnerstava, zelenih saveza i partnerstava, partnerstava za sirovine i klubova za sirovine te pojačane suradnje sa zemljama u susjedstvu EU-a – moći ćemo

pravim instrumentom koordinirano i na najučinkovitiji način reagirati na najrazličitije izazove za gospodarsku sigurnost. Te ćemo instrumente i dalje koristiti i prilagođavati ih kako bi njihov doprinos otpornosti lanaca opskrbe i gospodarskoj sigurnosti EU-a bio što bolji.

Nastavit ćemo koristiti sve prednosti EU-ove široko razgranate mreže sporazuma o **slobodnoj trgovini** njihovom potpunom provedbom, a radit ćemo i na njezinu daljnjem proširenju. Ti sporazumi olakšavaju smanjenje rizika poslovanja, diversifikaciju i smanjenje ovisnosti otvaranjem novih tržišta, pomažu u izgradnji uzajamno korisnih gospodarskih veza, posebno u regijama u kojima bi inače ostala praznina koju bi popunile treće zemlje, te podupiru socijalnu i okolišnu održivost.

Ključna dimenzija gospodarske sigurnosti jest spremnost EU-a da ojača svoja **partnerstva sa zemljama u razvoju** koje bi mogle imati veću ulogu u globalnim lancima vrijednosti. Financijska i tehnička potpora EU-a zemljama s niskim i srednjim dohotkom za industrijalizaciju, zelenu tranziciju i premošćivanje digitalnog jaza nije samo vrijedna sama po sebi jer stvara pozitivne učinke za lokalne zajednice nego pridonosi i našoj gospodarskoj otpornosti jer promiče raznovrsnije globalno gospodarstvo.

U tom će smislu inicijativa **Global Gateway** i **Partnerstvo za globalna infrastrukturna ulaganja** dati ključan doprinos gospodarskoj sigurnosti njihovih korisnika jer će potaknuti jačanje njihovih gospodarskih veza i integraciju s globalnim gospodarstvima. Te će inicijative pomoći EU-u i njegovim partnerima u zajedničkom rješavanju velikih izazova, uključujući borbu protiv klimatskih promjena, uvođenje sigurne digitalne infrastrukture, poboljšanje zdravstvenih sustava i postizanje ciljeva održivog razvoja, a partnerima će se ujedno ponuditi održive alternative praksama ulaganja koje bi ih učinile osjetljivijima na gospodarsku prisilu njihovih vjerovnika. One osim toga pridonose gospodarskoj sigurnosti EU-a, prije svega pomažući u diversifikaciji lanaca opskrbe i integraciji vrijednosnih lanaca s partnerima u ključnim sektorima.

EU će nastaviti graditi druge oblike suradnje s raznim partnerima u pitanjima od interesa, na primjer u pogledu kritičnih sirovina u okviru **kluba za kritične sirovine**.

Multilateralna suradnja

Na globalnoj razini, multilateralna suradnja i okvir utemeljen na pravilima temelj su gospodarske sigurnosti EU-a i svih članica međunarodne zajednice. Čak i u ozračju strateškog suparništva i gospodarske konkurencije ima prostora za međunarodnu suradnju radi rješavanja zajedničkih izazova te postoji potreba za jasnim pravilima koja jamče poštenu i otvorenu trgovinu i štite od širenja trenda „tko je jači taj kvači”, gospodarske rascjepkanosti i protekcionizma.

Stoga je EU zainteresiran za jačanje multilateralne suradnje putem međunarodnih foruma i organizacija, kao što su skupina G20, Ujedinjeni narodi i multilateralne razvojne banke. U području trgovine EU će **nastaviti ulagati napore za reformu Svjetske trgovinske organizacije (WTO)** i ponovnu uspostavu njezine funkcije rješavanja sporova s obzirom na ključnu ulogu koju

WTO ima u smanjivanju rizika od proizvoljnog ponašanja i sužavanju mogućnosti trgovinskih ograničenja.

Sljedeći koraci

Komisija i Visoki predstavnik će u okviru svojih nadležnosti:

- s državama članicama razviti okvir za **procjenu rizika** koji utječu na gospodarsku sigurnost EU-a, što uključuje sastavljanje **popisa tehnologija koje su kritične za gospodarsku sigurnost te procjenu njihovih rizika** radi utvrđivanja odgovarajućih mjera ublažavanja
- sudjelovati u **strukturiranom dijalogu s privatnim sektorom** kako bi se razvila kolektivna svijest o gospodarskoj sigurnosti i kako bi se sudionici potaknuli da provode dubinsku analizu i upravljanje rizicima uzimajući u obzir pitanja gospodarske sigurnosti
- nastaviti podupirati tehnološku suverenost EU-a i otpornost njegovih lanaca vrijednosti, među ostalim razvojem kritičnih tehnologija putem platforme **STEP**
- preispitati **Uredbu o provjeri izravnih stranih ulaganja**
- istražiti mogućnosti za osiguravanje odgovarajuće ciljane potpore za **istraživanje i razvoj tehnologija s dvojnog namjenom**
- u potpunosti primjenjivati **uredbu EU-a o kontroli izvoza** robe s dvojnog namjenom i iznijeti prijedlog za osiguravanje njezine djelotvornosti i učinkovitosti
- predložiti inicijativu za rješavanje sigurnosnih rizika povezanih s **izlaznim ulaganjima**
- predložiti mjere za poboljšanje **sigurnosti istraživanja** kako bi se osigurala sustavna i striktna provedba postojećih instrumenata i utvrdili preostali nedostaci
- ispitati mogućnosti ciljane upotrebe **instrumenata ZVSP-a** za poboljšanje gospodarske sigurnosti EU-a, uključujući paket instrumenata za obranu od hibridnih prijetnji i za kibernetičku diplomaciju te paket instrumenata za borbu protiv inozemnih manipulacija informacijama i uplitanja
- dati uputu **Službi za jedinstvenu obavještajnu analizu (SIAC)** da se posebno posveti otkrivanju mogućih prijetnji gospodarskoj sigurnosti EU-a
- osigurati da se zaštita i promicanje gospodarske sigurnosti EU-a u potpunosti integrira u vanjsko djelovanje Europske unije i **pojačati suradnju s trećim zemljama** u pitanjima gospodarske sigurnosti.

Zaključak

U međupovezanom svijetu nijedna zemlja ne može sama ostvariti svoju gospodarsku sigurnost. U današnjem svijetu interesi gospodarske i nacionalne sigurnosti država članica, njihove slabosti i

mjere koje u tom kontekstu poduzimaju rijetko se mogu promatrati ili utvrditi odvojeno od interesa drugih država članica i Unije u cjelini. Interesi država članica neodvojivo su povezani s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta, integritetom trgovinske politike EU-a i sigurnosnim interesima EU-a u cjelini.

Bez jedinstvenog pristupa gospodarskoj sigurnosti na razini EU-a naši će partneri moći oportunistički birati saveznike, a manje dobronamjerni akteri provodit će politiku „zavadi pa vladaj”. Stoga je zajedničko i koordinirano djelovanje EU-a u svim politikama u okviru suradnje između EU-a i njegovih država članica ključno za gospodarsku sigurnost Unije. Ključ uspjeha bit će ujedinjeno djelovanje.